

EGY KÖNYVSZERETŐ MAGYAR EGYHÁZI MÉLTÓSÁG A 16–17. SZÁZADBÓL: NAPRÁGHY DEMETER

Naprághy Demeter* halálának 400. évfordulója alkalmából a Győri Egyházmegyei Levéltár, a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, és az MTA-PPKE Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport „*Fáradozással és béketűrőssel*” (*Labore et patientia*) emléknapot – konferencia és kiállítást – szervezett a győri Brenner János Hittudományi Főiskolán és a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtárban 2019. május 16-án.

A konferencián Veres András győri megyéspüspök és Rózsavölgyi László, a Győr Megyei Jogú Város Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság elnöke köszöntője után Tusor Péter, a PPKE BTK egyetemi docense, az MTA-PPKE Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoport vezetője vette át a szót, mint levezető elnök.

Az első előadó Kruppa Tamás (egyetemi docens, SZTE BTK; tudományos főmunkatárs, MTA-PPKE Fraknoi Vilmos Római Történeti

Kutatócsoport) egy pályaképet adott Naprághy Demeterről *A püspök, a fejedelem és a vajda. Naprághy Demeter kancellár erdélyi tevékenysége és ami utána következett (1598–1602)* című előadásában. Utána Fazekas István (egyetemi docens, ELTE BTK) a győri évekről (*Naprághy Demeter győri püspöksége 1607–1619*), majd Dominkovits Péter (igazgató, MNL GyMSM Soproni Levéltár) Naprághy és Sopron kapcsolatáról szolt. (*Naprághy Demeter győri püspök és Sopron városa. Egy katolikus főpap és a dunántúli evangélikusok centruma*) A történeti előadások után egy irodalomtudományi következett: Jankovits László (egyetemi docens, PTE BTK) Rimay János levele Naprághy Demeterhez.

Ezután hangzott el számunkra, könyvtárosok számára a legérdekesebb előadás, mely Naprághy Demeter könyvtárával foglalkozott. P. Vásárhelyi Judit (osztályvezető, OSZK Könyv- és Művelődéstörténeti Kutatások Osztálya; egyetemi tanár, PPKE BTK; MTA-PPKE Barokk Lelkiség és Irodalom Kutatócsoport) *Újabb könyvek Naprághy Demeter könyvtárából* címmel az utolsó humanista főpap – Jenei Ferenc nevezte így Naprághyt – könyvtáráról, annak sorsáról beszélt.

A hagyomány szerint az Erdélyből 1601-ben kiűzetett püspök 200–300 kötetes könyvtárat hozott magával, melynek 50 kötete, köztük János Zsigmond 3 és Báthori Zsigmond 7 könyve alkotta a mai Győri Egyházmegyei Könyvtár alapját. Naprághy Demeternek sok gyűjteményben fellelhetők könyvei, hiszen egyházi tevékenysége során, csak főbb helyeket sorolva fel megfordult Bécsben, Pozsonyban, Prágában, Kassán, Nagyszombatban, Gyulafehérváron,

**Náprági Demeter* (neve Naprágyi, Náprágyi, Napragyi, Napraghy, Náprági, illetve Dömötör alakban is ismert.) Gömör vármegyében született 1556-ban és Győrben halt meg 1619-ben. *Telegdi* Miklós udvarában nevelkedett, az ő pártfogásával a teológiát Bécsben végezte. Fölszentelése után a nagyszombati iskola igazgatója. 1586 esztergomi kanonok, 1588 egri nagyprépost, 1593 aradi prépost, 1596 szerémi címzetes püspök, 1597–1605 erdélyi megyéspüspök. 1599–1600 Báthori András fejedelem és az őt követő Mihály vajda császári kormányzó kancellárja. 1601-ben a gyulafehérvári országgyűlés Báthori-pártisága miatt száműzte Erdélyből. Magyarországra menekült. 1602 pozsonyi prépost, 1605 veszprémi, 1606 győri megyéspüspök, 1618 kalocsai érsek. Forgách Ferenc halála után a primási székbe törekedett, de a király Pázmány Pétert választotta helyette. *Az életrajz forrása: Magyar Katolikus Lexikon*

Győrben. Vásárhelyi Judit elmondta, hogy a világszerte folyamatosan zajló XVI. századi nyomtatványok feltárásának köszönhetően napjainkban egyre gyakrabban bukkannak fel egykor Naprághy tulajdonában levő kötetek. A könyvtörténeti kutatások az 50 köteten túl további 16 könyvről tudnak, ezeket Esztergomban, Egerben, Pannonhalmán, az ELTE Egyetemi könyvtárban, az OSZK-ban, Kismartonban, Zágrábban, és szlovákiai könyvtárakban (Kassa, Nyitra, Túrócszentmárton) őrzik. A fennmaradt művek egy nagy műveltségű humanista főpapról árulkodnak: a 66 kötetnyi könyvtár-töredék ókori, humanista és kortárs szerzők műveit tartalmazza, továbbá a skolasztikus filozófiával, az Ágoston-renddel foglalkozó munkákat, hittan-könyveket és protestáns irodalmat.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár örömmel adta kölcsön kiállításra a gyűjteményében őrzött, tartalmában nagyon érdekes kolligátumot. A Bázelen 1515-ben készült nyomtatvány Seneca *Játék az isteni Claudius haláláról*, a IV. században élt kyrénéi Synesius *A kopaszság dicsérete* és Erasmusnak a *Balgaság dicsérete* című művét tartalmazza. A margón – különösen Seneca munkájában – latin nyelvű kézírásos bejegyzések és aláhúzások is vannak. Az Erasmus-mű előtt magyar és latin keverék nyelvű beírás olvasható János evangéliuma 14. részében Jézus szavainak magyarázatához.

Az utóbbi évtizedben összegyűjtött kötetek – zárta Vásárhelyi Judit az előadását – „... jól kiegészítik a győri püspök székhelyén őrzött tékáját. Megfelelnek annak a képnek, amely eddig kialakult könyvgyűjtő szokásairól és érdeklődési köréről. [...] Biztosak vagyunk abban,

hogy a jövőben további kötetek is fel fognak bukkanni, ahogyan a possessorkutatás térben és időben is reményeink szerint fokozatosan elterjed a régi, értékes könyvvállományok feltárása során. Hiszen messze még a 200–300 kötet, amellyel a hagyomány szerint Erdélyből távozott 1600-ban. Ettől az évtől haláláig még majd két évtized telt el, amely alatt bibliofil szenvedélyének hódolva folyamatosan gyűjtötte a könyveket. Egy-egy barátjának, tanítványának el is ajándékozott néhányat, hogy fennmaradjon emlékezete. Thurzó Györgynek ezért küldött könyvet: in mei memóriám, hadd legyen ott az Bibliothecában.” *Naprághy Demeter levele Thurzó Györgynek 1611. március 17-én = Literátor-politikusok levelei 131.*”

Az utolsó előadó Jékely Zsombor (főigazgató-helyettes, Iparművészeti Múzeum; egyetemi docens, KRE BTK) volt, aki *A győri „Jézus születése”* kárpitról beszélt.

Győri Egyházmegyei Könyvtár és Kincstárban rendezett, Naprághy Demeter könyvtárát bemutató kiállítást Mikó Árpád, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet igazgatója nyitotta meg. Elismeréssel és szépen szólt a kincseket őrző katolikus egyházzal: „Hatalmas kincsek vannak a katolikus egyházra bízva Magyarországon. Ez azonban nem mindig köz tudomású idehaza. Az talán a legkevésbé ismert, hogy a magyar kultúrának, a régiségnek mekkora hányadát őrzi.” Ő is kiemelte a Pannonhalmán őrzött Naprághy kötetet. „Különös munka a Pannonhalmáról kölcsönzött kolligátum, amelyben csúfondáros műveket gyűjtöttek össze: Senecától az *Apokolokyntósist* (*Játék az isteni*

Claudius haláláról), Erasmustól a műfaj klaszszikusát, a *Mórias enkomion*t, vagyis a *Balgaság dicséretét*.” Megnyitóbeszédét e szavakkal zárta: „Naprághy személyisége, életútja, életműve jóval nagyobb figyelmet érdemelne, mint amit az utóbbi évtizedekben kapott. A kiállítás és a mai konferencia remélhetőleg ismét ráirányítja a tudósok érdeklődését. A kezdeményezés lokális – igen jelentős győri püspök volt és hagyatéka is itt maradt fenn –, de minden vele kapcsolatos eredmény, új felismerés Magyarország kora

újkori történetét teszi gazdagabbá. Köszönet az alkotóknak és a szervezőknek, magát a püspökséget pedig ezért illeti köszönet, hogy lehetővé tette ennek az évfordulónak a méltó megünneplését.”

A szervezők ígérete szerint a konferencia anyaga nyomtatásban is megjelenik majd a győri múzeum évkönyvében, az Arrabonában.

Ásványi Ilona

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

Forrás: Magyar Kurir (<https://bit.ly/2R2RDE2>)

Fotó: Oláh Róbert

SZEMINÁRIUM AZ EURÓPAI KUTATÓKÖNYVTÁRAK KONZORCIUMÁHOZ VALÓ CSATLAKOZÁS JEGYÉBEN

Az Országos Széchényi Könyvtár és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése közös szervezésében *Digitális technológiák a kéziratok és nyomtatott örökség megőrzésében* (*Digital Technologies in the Preservation of Handwritten and Printed Heritage*) címmel nemzetközi szemináriumon vehettünk részt az Országos Széchényi Könyvtárban 2019. május 31-én. A szemináriumon a magyarországi kollégák és az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciuma (CERL) képviselői és munkatársai angol nyelvű esettanulmányokban mutatták be a digitális technológia lehetőségeit a könyves örökség megőrzésében és feldolgozásában.

Boka László (tudományos igazgató, OSZK) és Marian Lefferts (executive manager, CERL) köszöntötték a megjelenteket. Hangsúlyozták az együttműködés és a közös munka előnyeit, valamint az egymástól való tanulás lehetőségét mind a budapesti konferencián, mind a CERL évközi workshopjain, ahol szeretettel várják a hazai könyvtárak képviselőit.

Az első szekció *Geri Della Rocca Del Candal* (Oxford, Bodleian Library) elnökletével zajlott.

Boreczky Anna (OSZK) a Széchényi Könyvtár 800 kötetnyi 1300 előtt készült illusztrált kódexének katalógusát mutatta be. Előadásában a kéziratokat (a korábban elhanyagolt) művészettörténeti szempontok szerint értékelte. *Matilde Malaspina* (Oxford, 15cBooktrade Projekt) a *15cBookillustration* projekt működésével ismertette meg a hallgatóságot. A 15–16. századi nyomtatványok illusztrációira épülő adatbázis ingyenes szoftverek segítségével képes különböző szintű hasonlóság kimutatására. Ennek gyakorlati haszna az illusztrációk alapjául szolgáló nyomódúcok vándorlásának és újrametszésének felmérésében rejlik. Nyomon követhetjük a nyomdászok kapcsolatait és meg tudhatjuk, hogy ki kit másolt. *Karen Limper-Herz* (ISTC) előbb a nemzetközi ősnymtatvány-katalógus (*Incunable Short Title Catalogue*) történetét vázolta fel: hogyan lett egy intézményi programból világméretű online adatbázis. Majd az ISTC jövőbeli fejlesztéseit ismertette kiemelte, hogy a hagyományos kutatások támogatása mellett a digitális eszközökkel operáló projektekre is nagyobb figyelmet fordítanak.